Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

6. ožujka 2025.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Usklađivanje zakonodavstava – Intelektualno vlasništvo – Autorsko pravo i srodna prava – Umjetnici izvođači zaposleni na temelju upravnopravnog pravilnika – Ustupanje srodnih prava na temelju regulatornog akta – Direktiva 2001/29/EZ – Članak 2. točka (b) i članak 3. stavak 2. – Prava reproduciranja i stavljanja na raspolaganje javnosti – Direktiva 2006/115/EZ – Članci od 7. do 9. – Prava fiksiranja, radiodifuzijskog emitiranja, priopćavanja javnosti i distribucije – Direktiva (EU) 2019/790 – Članci od 18. do 23. – Pravična naknada u okviru ugovora o iskorištavanju – Članak 26. – Vremenska primjena – Pojmovi ‚sklopljeni akti' i ‚stečena prava'"

U predmetu C-575/23,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Conseil d'État (Belgija), odlukom od 31. kolovoza 2023., koju je Sud zaprimio 15. rujna 2023., u postupku

FT,

AL,

ON

protiv

État belge,

uz sudjelovanje:

Orchestre national de Belgique (ONB),

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik Suda, u svojstvu predsjednika prvog vijeća, T. von Danwitz, potpredsjednik Suda, u svojstvu suca prvog vijeća, A. Kumin, I. Ziemele (izvjestiteljica) i O. Spineanu-Matei, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: M. Siekierzyńska, administratorica,

* Jezik postupka: francuski

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 20. lipnja 2024.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za FT, AL i ON, S. Capiau, odvjetnica,

– za Orchestre national de Belgique (ONB), C. Bernard, M. Buydens i D. Lagasse, odvjetnici,

– za belgijsku vladu, S. Baeyens, P. Cottin i C. Pochet, u svojstvu agenata, uz asistenciju R. Fonteyn i A. Joachimowicz, odvjetnici,

– za Europsku komisiju, C. Auvret i J. Samnadda, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 24. listopada 2024.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članaka 18. do 23. i članka 26. stavka 2. Direktive (EU) 2019/790 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o autorskom pravu i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu i izmjeni direktiva 96/9/EZ i 2001/29/EZ (SL 2019., L 130, str. 92.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osoba FT, AL i ON, glazbenika koji su zaposleni na temelju upravnopravnog pravilnika u Orchestreu national de Belgique (ONB) i État belge (Belgijska Država) u pogledu zakonitosti arrêté royal du 1er juin 2021 relatif aux droits voisins du personnel artistique de l'Orchestre national de Belgique (Kraljevska uredba od 1. lipnja 2021. o srodnim pravima umjetničkog osoblja Belgijskog nacionalnog orkestra) (*Moniteur belge* od 4. lipnja 2021., str. 56936., u daljnjem tekstu: Kraljevska uredba od 1. lipnja 2021.).

Pravni okvir

Međunarodno pravo

Rimska konvencija

3 Međunarodna konvencija za zaštitu umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju sklopljena je u Rimu 26. listopada 1961. (u daljnjem tekstu: Rimska konvencija).

4 Europska unija nije stranka te konvencije. S druge strane, to su sve njezine države članice, osim Republike Malte.

5 Članak 7. navedene konvencije, koji se odnosi na minimalnu zaštitu umjetnika izvođača, u stavku 1. određuje:

„Zaštita predviđena ovom Konvencijom za umjetnike izvođače uključuje mogućnost sprječavanja:

(a) emitiranja i priopćavanja javnosti njihove izvedbe bez njihova pristanka, osim ako je izvedba korištena u emitiranju ili priopćavanju javnosti sama po sebi radiodifuzijska izvedba ili je fiksirana;

(b) fiksiranja bez njihova pristanka njihove nefiksirane izvedbe;

(c) umnožavanja bez njihova pristanka njihove fiksirane izvedbe:
   (i.) ako je izvorno fiksiranje samo po sebi učinjeno bez njihova pristanka;
   (ii.) ako je umnožavanje učinjeno za namjere različite od onih za koje su umjetnici izvođači dali svoj pristanak;
   (iii.) ako je izvorno fiksiranje učinjeno u skladu s odredbama iz članka 15., a umnožavanje je učinjeno za namjene različite od onih predviđenih tim odredbama.”

6 Članak 8. Rimske konvencije, koji se odnosi na kolektivne izvedbe, predviđa:

„Svaka država ugovornica može, svojim domaćim zakonima i propisima, odrediti način predstavljanja umjetnika izvođača u svezi s ostvarivanjem njihovih prava ako više njih sudjeluje u istoj izvedbi.”

7 Članak 12. te konvencije, koji se odnosi na sekundarno korištenje fonograma, glasi:

„Ako se fonogram izdan u komercijalne svrhe ili umnoženi primjerak tog fonograma rabi izravno za emitiranje ili za bilo kakvo priopćavanje javnosti, korisnik mora umjetnicima izvođačima ili proizvođačima fonograma ili i jednima i drugima platiti jedinstvenu pravičnu naknadu. Domaće pravo može, u nedostatku sporazuma između tih stranaka, odrediti uvjete podjele te naknade.”

8 Članak 15. navedene konvencije sadržava iznimke od zaštite koja se njome jamči.

9 Članak 19. te konvencije, koji se odnosi na zaštitu umjetnika izvođača u slikovnom ili zvučnom i slikovnom fiksiranju glasi:

„Neovisno o svim drugim odredbama ove Konvencije, jednom kad umjetnik izvođač pristane da se njegove izvedbe fiksiraju slikovno ili zvučno i slikovno, članak 7. prestaje se primjenjivati.”

WPPT

10 Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo (WIPO) donijela je 20. prosinca 1996. Ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo i Ugovor o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (u daljnjem tekstu: WPPT). Ti su ugovori odobreni u ime Europske zajednice Odlukom Vijeća 2000/278/EZ od 16. ožujka 2000. o odobrenju, u ime Zajednice, Ugovora o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo i Ugovora o izvedbama i fonogramima Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (SL 2000., L 89, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 122., str. 77.) te su u odnosu na Uniju stupili na snagu 14. ožujka 2010.

11 Člankom 2. WPPT-a, naslovljenim „Definicije”, određuje se:

„Za potrebe ovog Ugovora:

(a) ‚umjetnici izvođači’ jesu glumci, pjevači, glazbenici, plesači i druge osobe koje glume, pjevaju, recitiraju, deklamiraju, pokretima izvode, interpretiraju ili na drugi način izvode književna ili umjetnička djela ili izražaje folklora;

[…]”

12 Članci 6. do 10. tog ugovora odnose se na pravila kojima se uređuju imovinska prava umjetnika izvođača na njihovim nefiksiranim izvedbama, pravo reproduciranja, pravo distribucije, pravo iznajmljivanja i pravo stavljanja na raspolaganje fiksiranih izvedbi.

Pravo Unije

Direktiva 2001/29/EZ

13 Uvodne izjave 9., 10., 15. i 30. Direktive 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL 2001., L 167, str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku: poglavlje 17., svezak 1., str. 119.) glase:

„(9) Svako usklađivanje autorskog prava i srodnih prava mora se temeljiti na visokoj razini zaštite, budući da su takva prava ključna za intelektualno stvaralaštvo. Njihova zaštita pomaže u održavanju i razvoju kreativnosti u interesu autora, umjetnika izvođača, producenata, potrošača, kulture, industrije i javnosti u cjelini. Intelektualno vlasništvo je stoga priznato kao sastavni dio vlasništva.

(10) Ako autori ili umjetnici izvođači namjeravaju nastaviti svoj kreativan i umjetnički rad, moraju dobiti odgovarajuću naknadu za korištenje svojega djela, kao što to moraju dobiti i producenti kako bi bili u mogućnosti financirati to djelo. […]

[…]

(15) Diplomatska konferencija održana pod pokroviteljstvom [WIPO-a] u prosincu 1996. dovela je do usvajanja dvaju novih Ugovora, Ugovora o autorskom pravu WIPO-a i [WPPT-a], koji se bave zaštitom autora te zaštitom umjetnika izvođača i proizvođača fonograma. […] Ova Direktiva također služi za provedbu velikog broja novih međunarodnih obveza.

[…]

(30) Prava koja se navode u ovoj Direktivi mogu se prenositi, ustupati ili mogu biti predmetom ugovornih licencija, ne dovodeći u pitanje relevantno nacionalno zakonodavstvo o autorskom pravu i srodnim pravima.”

14 Člankom 2. te direktive određuje se:

„Države članice moraju predvidjeti isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za izravno ili neizravno, privremeno ili trajno reproduciranje bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku, u cijelosti ili u dijelovima:

[…]

(b) umjetnicima izvođačima, fiksacija njihovih izvedbi;

[…]”

15 Člankom 3. stavkom 2. navedene direktive predviđa se:

„Države članice moraju predvidjeti isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za stavljanje na raspolaganje javnosti, žicom ili bežičnim putem, tako da im pripadnici javnosti mogu pristupiti s mjesta i u vrijeme koje sami odaberu:

(a) umjetnicima izvođačima, fiksacija njihovih izvedbi;

[…]”

16 Članak 5. te direktive navodi slučajeve u kojima države članice mogu predvidjeti iznimke ili ograničenja isključivih prava navedenih u člancima 2. do 4. te direktive.

17 Članak 10. stavak 2. Direktive 2001/29 određuje:

„Ova se Direktiva primjenjuje ne dovodeći u pitanje bilo koju radnju obavljenu i prava stečena prije 22. prosinca 2002.”

Direktiva 2006/115/EZ

18 Uvodne izjave 4., 5. i 7. Direktive 2006/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva (SL 2006., L 376, str. 28.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku: poglavlje 17., svezak 1., str. 218.) glase:

„(4) Zaštita autorskog prava i srodnih prava mora se prilagoditi novim smjerovima razvoja u gospodarstvu kao što su novi oblici iskorištavanja.

(5) Stvaralački i umjetnički rad autora i umjetnika izvođača zahtijevaju odgovarajući dohodak […]

[…]

(7) Zakonodavstva država članica trebalo bi uskladiti tako da ona ne budu u suprotnosti s međunarodnim konvencijama na kojima se temelje zakoni o autorskom pravu i srodnim pravima mnogih država članica.”

19 Člankom 3. stavkom 1. te direktive određuje se:

„Isključivo pravo odobravanja ili zabrane iznajmljivanja i posudbe pripada:

[…]

(b) umjetniku izvođaču, u vezi s fiksiranjem njegove izvedbe;

[…]”

20 Člankom 7. stavkom 1. navedene direktive predviđa se:

„Države članice moraju umjetnicima izvođačima predvidjeti isključivo pravo davanja odobrenja ili zabrane za fiksiranje njihovih izvedaba.”

21 Članak 8. stavci 1. i 2. Direktive 2006/115 glasi:

„1. Države članice moraju umjetnicima izvođačima predvidjeti isključivo pravo davanja odobrenja ili zabrane za bežično radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti njihovih izvedaba, osim ako je ta izvedba već emitirana ili je učinjena s fiksacije.

2. Države članice moraju predvidjeti pravo kojim će se osigurati plaćanje jedinstvene [pravične] naknade od strane korisnika, ako se fonogram izdan u komercijalne svrhe ili umnoženi primjerak takva fonograma koristi za bežično radiodifuzijsko emitiranje ili za bilo kakvo priopćavanje javnosti, te raspodjelu takve naknade između odnosnih umjetnika izvođača i proizvođača fonograma. Države članice mogu, u slučaju nepostojanja sporazuma između umjetnika izvođača i proizvođača fonograma, utvrditi uvjete u vezi s raspodjelom takve naknade.”

22 Člankom 9. stavkom 1. te direktive određuje se:

„Države članice moraju predvidjeti isključivo pravo stavljanja na raspolaganje javnosti predmeta navedenih u točkama od (a) do (d), uključujući njihove umnožene primjerke, prodajom ili na neki drugi način, dalje u tekstu ‚pravo distribucije’:

(a) umjetnicima izvođačima, u vezi s fiksacijom njihovih izvedaba;

[…]”

23 Članak 10. navedene direktive, koji propisuje ograničenja srodnih prava koja države članice mogu predvidjeti, u stavku 2. određuje:

„Bez obzira na stavak 1., svaka država članica može u vezi sa zaštitom umjetnika izvođača, proizvođača fonograma, organizacija za radiodifuziju i producenata prve fiksacije filma, predvidjeti istu vrstu ograničenja kakvu predviđa u vezi sa zaštitom autorskog prava na književnim i umjetničkim djelima.

Međutim, prisilne licencije mogu se predvidjeti samo u mjeri u kojoj su usklađene s Rimskom konvencijom.”

Direktiva 2019/790

24 Uvodne izjave 4. i 72. Direktive 2019/790 glase:

„(4) Ova Direktiva temelji se na pravilima utvrđenima u direktivama koje su trenutačno na snazi u tom području i dopunjuje ih, a to [je] posebno [Direktiva 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o pravnoj zaštiti baza podataka (SL 1996., L 77, str. 20.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 24., str. 36.) i direktivama 2001/29 i 2006/115].

[…]

(72) Autori i izvođači često su u lošijem ugovornom položaju kada izdaju licenciju ili prenose svoja prava, uključujući i kada to čine u okviru vlastitih trgovačkih društava, u svrhu iskorištavanja djela uz naknadu, i te fizičke osobe trebaju zaštitu predviđenu ovom Direktivom kako bi mogle u potpunosti ostvarivati prava usklađena na temelju prava Unije. Ta potreba za zaštitom ne postoji kada je ugovorni partner ujedno i krajnji korisnik te ne iskorištava samo djelo ili izvedbu, što, na primjer, može biti slučaj u nekim ugovorima o radu.”

25 Člankom 1. Direktive 2019/790, naslovljenim „Predmet i područje primjene”, određeno je:

„1. Ovom Direktivom utvrđuju se pravila čiji je cilj daljnje usklađivanje prava Unije koje se primjenjuje na autorsko pravo i srodna prava u okviru unutarnjeg tržišta […].

2. Osim u slučajevima iz članka 24., ova Direktiva ostavlja netaknutima i ni na koji način ne utječe na postojeća pravila utvrđena u direktivama koje su trenutačno na snazi u tom području, posebno [direktivama 96/9, 2001/29 i 2006/115].”

26 Glava IV. Direktive 2019/790, koja se odnosi na mjere za osiguravanje tržišta za autorsko pravo koje dobro funkcionira, sadržava poglavlje 3., naslovljeno „Pravična naknada u ugovorima o iskorištavanju sklopljenima s autorima i izvođačima” i u kojem se nalaze članci 18. do 23. te direktive.

27 Članak 18. Direktive 2019/790, naslovljen „Načelo odgovarajuće i razmjerne naknade”, propisuje:

„1. Države članice osiguravaju da, ako autori i izvođači licenciraju ili prenose svoja isključiva prava za iskorištavanje svojih djela ili drugih predmeta zaštite, oni imaju pravo primiti odgovarajuću i razmjernu naknadu.

2. U provedbi načela utvrđenog u stavku 1. u nacionalnom pravu države članice mogu slobodno koristiti različite mehanizme i uzimaju u obzir načelo ugovorne slobode te pravednu ravnotežu između prava i interesa.”

28 Članak 19. te direktive, naslovljen „Obveza transparentnosti”, u stavku 1. predviđa:

„Države članice osiguravaju da autori i izvođači redovito, a najmanje jedanput godišnje, i uzimajući u obzir posebnosti svakog sektora, primaju ažurirane, relevantne i sveobuhvatne informacije o iskorištavanju svojih djela i izvedbi od onih strana kojima su licencirali ili na koje su prenijeli svoja prava ili njihovih pravnih sljednika, posebno u pogledu načina iskorištavanja, svih ostvarenih prihoda i naknade koju trebaju primiti.”

29 Članak 20. navedene direktive, naslovljen „Mehanizam za prilagodbu ugovora”, u stavku 1. predviđa:

„Države članice osiguravaju, ako ne postoji primjenjiv kolektivni ugovor kojim se predviđa mehanizam usporediv onome koji je utvrđen u ovom članku, da autori i izvođači ili njihovi predstavnici imaju pravo zatražiti dodatnu, odgovarajuću i pravičnu naknadu od strane s kojom su sklopili ugovor za iskorištavanje prava ili pravnih sljednika takve strane kada se izvorno dogovorena naknada pokaže nerazmjerno niska u usporedbi sa svim naknadnim relevantnim prihodima ostvarenima iskorištavanjem djela ili izvedbi.”

30 Članak 21. te direktive, naslovljen „Postupak alternativnog rješavanja sporova”, određuje:

„Države članice predviđaju da se sporovi povezani s obvezom transparentnosti iz članka 19. i mehanizmom za prilagodbu ugovora iz članka 20. mogu rješavati dobrovoljnim postupkom alternativnog rješavanja sporova. Države članice osiguravaju da reprezentativne organizacije autora i izvođača mogu pokrenuti takve postupke na pojedinačni zahtjev jednog ili više autora ili izvođača.”

31 Članak 22. Direktive 2019/790, naslovljen „Pravo na opoziv”, predviđa:

„1. Države članice osiguravaju da u slučaju kada je autor ili izvođač licencirao ili prenio isključiva prava na djelo ili drugi predmet zaštite, on može u cijelosti ili djelomično opozvati licenciju ili prijenos prava ako nije došlo do iskorištavanja tog djela ili drugog predmeta zaštite.

[…]

5. Države članice mogu predvidjeti da je svaka ugovorna odredba koja odstupa od mehanizma opoziva predviđenog u stavku 1. izvršiva samo ako se temelji na kolektivnom ugovoru.”

32 Članak 23. te direktive, naslovljen „Zajedničke odredbe”, glasi:

„1. Države članice osiguravaju da su sve ugovorne odredbe kojima se sprečava usklađenost s člancima 19., 20. i 21. neizvršive u pogledu autora i izvođača.

2. Države članice osiguravaju da se članci od 18. do 22. ove Direktive ne primjenjuju na autore računalnog programa […]”

33 Članak 26. spomenute direktive, naslovljen „Razdoblje primjene”, propisuje:

„1. Ova Direktiva primjenjuje se na sva djela i druge predmete zaštite koji su zaštićeni nacionalnim pravom u području autorskog prava 7. lipnja 2021. ili nakon tog datuma.

2. Ova Direktiva primjenjuje se ne dovodeći u pitanje akte sklopljene i prava stečena prije 7. lipnja 2021.”

34 Članak 29. te direktive, naslovljen „Prenošenje”, u stavku 1. predviđa:

„Države članice stavljaju na snagu zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s ovom Direktivom do 7. lipnja 2021. One o tome odmah obavješćuju Komisiju.

Kad države članice donose ove mjere, one prilikom njihove službene objave sadržavaju uputu na ovu Direktivu ili se uz njih navodi takva uputa. Načine tog upućivanja utvrđuju države članice.”

Belgijsko pravo

35 Srodna prava umjetnika izvođača utvrđena su Zakonom od 30. lipnja 1994. o autorskom pravu i srodnim pravima (*Moniteur belge* od 27. srpnja 1994., str. 19297.), čije su odredbe uključene u Code de droit économique (Zakonik o gospodarskom pravu) Zakonom od 19. travnja 2014. o umetanju knjige XI. „Intelektualno vlasništvo" u Zakonik o gospodarskom pravu i o umetanju odredbi iz knjige XI. u knjige I., XV. i XVII. istog zakonika (*Moniteur belge* od 12. lipnja 2014., str. 44352.).

36 Članak XI.205. stavak 4. Codea de droit économique [(Zakonik o gospodarskom pravu)], koji se nalazi u knjizi XI. tog zakonika, predviđa da se, kada usluge pruža umjetnik izvođač na temelju ugovora o radu ili pravilnika, imovinska prava koja proizlaze iz srodnih prava mogu ustupiti poslodavcu pod uvjetom da je ustupanje prava izričito predviđeno i da je usluga obuhvaćena ugovorom ili pravilnikom.

37 Preambula Kraljevske uredbe od 1. lipnja 2021. sadržava sljedeći odlomak:

„Budući da je [ONB] tijelo od javnog interesa kategorije B;

budući da članak XI.205. stavak 4. Codea de droit économique [(Zakonik o gospodarskom pravu)] omogućuje da se, kada usluge pruža umjetnik izvođač na temelju ugovora o radu ili pravilnika, imovinska prava koja proizlaze iz srodnih prava ustupaju poslodavcu pod uvjetom da je ustupanje prava izričito predviđeno i da je usluga obuhvaćena ugovorom ili pravilnikom;

budući da pravilno funkcioniranje [ONB-a] zahtijeva da mu se ustupe sva prava povezana s izvođenjem i iskorištavanjem usluga koje pružaju umjetnici izvođači [ONB-a]."

38 Članak 1. te uredbe glasi:

„Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

1° Umjetnik izvođač: glazbenik [ONB-a] zaposlen na temelju upravnopravnog pravilnika ili ugovora o radu, osim glazbenika koji obavljaju dužnost glazbenog ravnatelja ili solista.

[…]"

39 Članak 2. navedene Kraljevske uredbe određuje:

„U skladu s odredbama ove Uredbe, umjetnik izvođač [ONB-u] ustupa srodna prava koja se odnose na njegove usluge pružene u okviru njegova rada u službi [ONB-a]."

40 Članak 3. stavci 1. i 2. te uredbe predviđa:

„1. Na temelju članka 2., za naknade navedene u člancima 4. i 6. [ONB-u] se ustupaju sljedeća srodna prava:

(a) pravo priopćavanja javnosti:

– pravo priopćavanja javnosti usluga umjetnika izvođača pruženih u okviru njihova rada u službi [ONB-a] radi njihova zvučnog emitiranja ili reemitiranja zemaljski, kabelski, putem

satelita, internetskih platformi, streaminga ili drugih do sada poznatih ili nepoznatih tehnika;

– pravo priopćavanja javnosti usluga umjetnika izvođača pruženih u okviru njihova rada u službi [ONB-a] radi njihova audiovizualnog emitiranja ili reemitiranja zemaljski, kabelski, putem satelita, internetskih platformi, streaminga ili drugih do sada poznatih ili nepoznatih tehnika;

(b) pravo reproduciranja i distribucije:

– pravo reproduciranja usluga umjetnika izvođača pruženih u okviru njihova rada u službi [ONB-a], u cijelosti ili djelomično, u neograničenom broju primjeraka, na bilo kojem zvučnom ili audiovizualnom mediju ili multimediju, uključujući do sada poznate ili nepoznate digitalne medije;

– pravo distribucije medija koji reproduciraju usluge umjetnika izvođača i pravo da ih se nudi za preuzimanje za privatne potrebe u okviru usluge dostupne preko digitalne mreže za prijenos podataka, osobito interneta, te općenito pravo iskorištavanja ili davanja na iskorištavanje medija, među ostalim prodajom i iznajmljivanjem.

2. Prava ustupljena u skladu s člankom 2. i prvim stavkom ovog članka vrijede za cijelo trajanje srodnih prava i u cijelom svijetu.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

41 Prije nego što je donesena Kraljevska uredba od 1. lipnja 2021., o iskorištavanju srodnih prava glazbenika ONB-a pregovaralo se, u svakom slučaju zasebno, u okviru odbora za mirenje.

42 Između 2016. i 2021. ONB i sindikalna izaslanstva glazbenika tog orkestra pregovarali su kako bi postigli sporazum o pravičnoj naknadi koju ONB isplaćuje za usluge koje pružaju ti glazbenici.

43 Budući da ti pregovori nisu bili uspješni, i s obzirom na to da je u svibnju 2021. sastavljen i potpisan „memorandum o neslaganju”, Belgijska Država donijela je Kraljevsku uredbu od 1. lipnja 2021.

44 U skladu s preambulom te kraljevske uredbe, s obzirom na to da pravilno funkcioniranje ONB-a zahtijeva da mu se ustupe sva prava povezana s izvođenjem i iskorištavanjem usluga koje pružaju umjetnici izvođači tog orkestra.

45 U tu svrhu, članak 2. navedene kraljevske uredbe predviđa da umjetnik izvođač ONB-u ustupa srodna prava koja se odnose na njegove usluge pružene u okviru njegova rada u službi tog orkestra. U skladu s člankom 3. te kraljevske uredbe, u zamjenu za plaćanje naknada iz njezinih članaka 4. i 6., ustupaju se pravo priopćavanja javnosti te pravo reproduciranja i distribucije za cijelo trajanje srodnih prava i za cijeli svijet.

46 Tužbom podnesenom 26. srpnja 2021. pred Conseilom d’État (Državno vijeće, Belgija), sudom koji je uputio zahtjev, osobe FT, AL i ON zahtijevale su poništenje Kraljevske uredbe od 1. lipnja 2021., ističući, među ostalim, da se odredbama te kraljevske uredbe povrjeđuje pravo Unije.

47 U tom pogledu taj sud u biti ističe da se u okviru ispitivanja te tužbe postavljaju pitanja je li ustupanje srodnih prava nastalih u okviru statutarnog radnog odnosa obuhvaćeno područjem primjene Direktive 2019/790, osobito njezinih članaka 18. do 23., i, u slučaju potvrdnog odgovora, je li Belgijska Država bila dužna poštovati te odredbe prilikom donošenja Kraljevske uredbe od 1. lipnja 2021., odnosno na dan kada rok za prenošenje te direktive još nije istekao.

48 Prema mišljenju navedenog suda, ta se pitanja odnose na tumačenje prava Unije i stoga ih treba uputiti Sudu.

49 U tim je okolnostima Conseil d'État (Državno vijeće) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članke 18. do 23. Direktive [2019/790] tumačiti na način da im se protivi ustupanje na temelju regulatornog akta srodnih prava statutarnog osoblja za usluge pružene u okviru radnog odnosa?

2. U slučaju potvrdnog odgovora, treba li pojmove ‚sklopljeni akti' i ‚stečena prava' iz članka 26. stavka 2. Direktive [2019/790] tumačiti na način da se njima među ostalim obuhvaća ustupanje srodnih prava na temelju regulatornog akta donesenog prije 7. lipnja 2021.?"

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

50 Belgijska vlada, a da se pritom izričito ne poziva na nedopuštenost prvog pitanja, tvrdi, s jedne strane, da se tim pitanjem od Suda želi dobiti savjetodavno mišljenje o općem pitanju i, s druge strane, da sud koji je uputio zahtjev u svojem zahtjevu za prethodnu odluku ne iznosi ni razloge koji su ga naveli na to da se zapita o tumačenju članaka 18. do 23. Direktive 2019/790 ni pojašnjenje veze koja po njezinu mišljenju postoji između tih odredbi i Kraljevske uredbe od 1. lipnja 2021.

51 U tom pogledu treba najprije podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju pretpostavku relevantnosti. Odbijanje Suda da odluči o prethodnom pitanju koje je uputio nacionalni sud moguće je samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi se mogao dati koristan odgovor na upućena pitanja (presuda od 15. lipnja 2021., Facebook Ireland i dr., C-645/19, EU:C:2021:483, t. 115. i navedena sudska praksa).

52 Nadalje, u skladu s jednako ustaljenom sudskom praksom, smisao prethodnog postupka nije davanje savjetodavnih mišljenja o općim ili hipotetskim pitanjima, nego stvarna potreba za učinkovitim rješavanjem spora (presuda od 15. lipnja 2021., Facebook Ireland i dr., C-645/19, EU:C:2021:483, t. 116. i navedena sudska praksa).

53 Kao drugo, kao što to proizlazi iz članka 94. točke (c) Poslovnika Suda, zahtjev za prethodnu odluku mora sadržavati, pod prijetnjom nedopuštenosti, prikaz razloga koji su naveli sud koji je uputio zahtjev na to da se zapita o tumačenju ili valjanosti određenih odredaba prava Unije kao i pojašnjenje poveznice koja prema mišljenju tog suda postoji između tih odredaba i nacionalnog zakonodavstva primjenjivog u glavnom postupku.

54 U ovom slučaju, kao što je to istaknuto u točki 47. ove presude, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje nedvojbeno proizlazi da, u okviru tužbe za poništenje Kraljevske uredbe od 1. lipnja 2021. koja mu je podnesena, sud koji je uputio zahtjev treba utvrditi jesu li tužitelji iz glavnog postupka pravilno tvrdili da se člancima 18. do 23. Direktive 2019/790 protivi ustupanje na temelju regulatornog akta srodnih prava glazbenika ONB-a zaposlenih na temelju upravnopravnog pravilnika za usluge pružene u okviru njihova rada u službi tog orkestra, u slučaju nepostojanja njihova prethodnog pristanka.

55 Iz toga slijedi da je taj sud naveo vezu koja po njegovu mišljenju postoji između tih odredbi i Kraljevske uredbe od 1. lipnja 2021. te da je odgovor na prvo pitanje potreban kako bi mogao odlučiti o sporu u glavnom postupku.

56 U tim je okolnostima prvo pitanje dopušteno.

Meritum

Uvodna razmatranja

57 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljene člankom 267. UFEU-a, na Sudu je da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. U tom smislu, Sud će, prema potrebi, preoblikovati pitanja koja su mu postavljena. Usto, Sud može uzeti u obzir pravna pravila Unije na koja se nacionalni sud nije pozvao u svojem pitanju (presuda od 22. lipnja 2023., K. B. i F. S. (Razmatranje po službenoj dužnosti u kaznenim stvarima), C-660/21, EU:C:2023:498, t. 26. i navedena sudska praksa).

58 Naime, okolnost da je nacionalni sud formalno sastavio prethodno pitanje pozivajući se na određene odredbe prava Unije, ne sprečava Sud da tom sudu dâ sve elemente tumačenja koji bi mogli biti korisni za donošenje odluke u postupku koji se vodi pred njim, bez obzira na to je li se na njih pozvao u svojim pitanjima. U tom je smislu na Sudu da iz svih podataka koje je dostavio nacionalni sud, a posebno iz obrazloženja odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, izvuče one dijelove prava Unije koje je potrebno tumačiti imajući u vidu predmet spora (presuda od 22. lipnja 2023., K. B. i F. S. (Razmatranje po službenoj dužnosti u kaznenim stvarima), C-660/21, EU:C:2023:498, t. 27. i navedena sudska praksa).

59 U ovom slučaju, prethodna pitanja odnose se samo na tumačenje članaka 18. do 23. i članka 26. stavka 2. Direktive 2019/790 i konkretno se njima u biti nastoji utvrditi protivi li se tim člancima 18. do 23. ustupanje poslodavcu, na temelju regulatornog akta, srodnih prava glazbenika orkestra zaposlenih na temelju upravnopravnog pravilnika, za usluge pružene u okviru njihova rada u službi tog orkestra, u slučaju nepostojanja njihova prethodnog pristanka.

60 Međutim, valja utvrditi da se odredbe koje sud koji je uputio zahtjev navodi u svojim pitanjima odnose na pravičnu naknadu autorima i umjetnicima izvođačima u okviru ugovora o iskorištavanju i na vremensku primjenu Direktive 2019/790.

61 Međutim, kao što se to navodi u uvodnoj izjavi 4. Direktive 2019/790, ta se direktiva, temelji na pravilima utvrđenima, među ostalim, u direktivama 2001/29 i 2006/115, kojima se uređuje takvo ustupanje, i dopunjuje ih. U tom pogledu, člankom 1. stavkom 2. Direktive 2019/790 predviđa se da, osim u slučajevima navedenima u njezinu članku 24., ta direktiva ni na koji način ne utječe na postojeća pravila utvrđena, osobito, direktivama 2001/29 i 2006/115.

62 Među tim pravilima nalaze se, kad je riječ o pravima umjetnika izvođača, s jedne strane, ona navedena u članku 2. točki (b) i članku 3. stavku 2. točki (a) Direktive 2001/29, kojima se u korist tih nositelja i podložno iznimkama i ograničenjima predviđenima tom direktivom predviđa isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za reproduciranje kao i stavljanja na raspolaganje javnosti fiksacija njihovih izvedbi.

63 S druge strane, među njima se nalaze pravila navedena u članku 3. stavku 1. točki (b), članku 7. stavku 1., članku 8. stavku 1. i članku 9. stavku 1. točki (a) Direktive 2006/115, koja umjetnicima izvođačima, također uz ograničenja predviđena tom direktivom, daju isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za iznajmljivanje i posudbu fiksacija njihovih izvedbi, isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za fiksaciju njihovih izvedbi, isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti njihovih izvedbi te i isključivo pravo distribucije fiksacija tih izvedbi.

64 Takva su pravila stoga relevantna kako bi se utvrdilo protivi li se pravu Unije ustupanje poslodavcu, na temelju regulatornog akta, srodnih prava umjetnika izvođača zaposlenih na temelju upravnopravnog pravilnika, za usluge pružene u okviru njihova rada u službi tog orkestra, u slučaju nepostojanja njihova prethodnog pristanka.

65 Uostalom, čini se da iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da su izvedbe umjetnika izvođača, čije se ustupanje prava na ONB provodi Kraljevskom uredbom od 1. lipnja 2021., namijenjene iskorištavanju od strane tog orkestra, tako da ONB ne djeluje kao krajnji korisnik takvih izvedbi u smislu uvodne izjave 72. Direktive 2019/790. Naime, to ustupanje odnosi se kako na prava priopćavanja javnosti izvedbi umjetnika izvođača radi njihova zvučnog ili audiovizualnog emitiranja ili reemitiranja, bilo kojom tehnikom, tako i na prava reproduciranja tih usluga, u cijelosti ili djelomično, u neograničenom broju primjeraka, na svim medijima i na prava distribucije tako fiksiranih izvedbi. Na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri je li to doista tako.

66 U tim okolnostima valja smatrati da svojim pitanjima, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 2. točku (b) i članak 3. stavak 2. točku (a) Direktive 2001/29 te članak 3. stavak 1. točku (b), članak 7. stavak 1., članak 8. stavak 1. i članak 9. stavak 1. točku (a) Direktive 2006/115, s jedne strane, te članke 18. do 23. Direktive 2019/790, s druge strane, tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se predviđa ustupanje, na temelju regulatornog akta, poslodavcu u svrhu iskorištavanja, srodnih prava umjetnika izvođača zaposlenih na temelju upravnopravnog pravilnika, za usluge pružene u okviru njihova rada u službi tog orkestra, u slučaju nepostojanja njihova prethodnog pristanka.

Primjenjivost direktiva 2001/29, 2006/115 i 2019/790

– *Primjenjivost* ratione temporis *Direktive 2019/790*

67 U svojim pisanim očitovanjima belgijska vlada tvrdi da je Kraljevska uredba od 1. lipnja 2021. isključena iz područja primjene *ratione temporis* Direktive 2019/790 jer je ta odluka „akt sklopljen" prije datuma isteka roka za prenošenje te direktive, 7. lipnja 2021., i da je prije tog datuma stvorila „stečena prava" u korist ONB-a u smislu članka 26. stavka 2. navedene direktive.

68 Valja istaknuti da je, u skladu s člankom 29. stavkom 1. Direktive 2019/790, rok za prenošenje te direktive istekao 7. lipnja 2021. Člankom 26. stavkom 1. navedene direktive određuje se da se ona primjenjuje na sva djela i druge predmete zaštite koji su zaštićeni nacionalnim pravom u području autorskog prava 7. lipnja 2021. ili nakon tog datuma, a u stavku 2. da se ona primjenjuje „ne dovodeći u pitanje akte sklopljene i prava stečena prije 7. lipnja 2021.".

69 Iz zajedničkog tumačenja tih odredbi proizlazi, s jedne strane, da se Direktiva 2019/790 primjenjuje na sva djela i druge predmete zaštićene nacionalnim pravom u području autorskog prava od 7. lipnja 2021.

70 S druge strane, primjena te direktive, u skladu s tekstom njezina članka 26. stavka 2., „ne dovodi u pitanje akte sklopljene i prava stečena prije 7. lipnja 2021.". Kao što je to Sud presudio u pogledu članka 10. stavka 2. Direktive 2001/29, koji je u biti istovjetan tekstu članka 26. stavka 2. Direktive 2019/790, zaštita navedenih akata proizlazi iz općeg načela na temelju kojeg direktiva nema retroaktivni učinak i ne primjenjuje se na radnje iskorištavanja djela i drugih predmeta zaštite izvršene prije datuma na koji države članice trebaju prenijeti tu direktivu (vidjeti u tom smislu presudu od 27. lipnja 2013., VG Wort i dr., C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, t. 28.). Iz toga slijedi da se Direktiva 2019/790 ne može primijeniti na radnje iskorištavanja do kojih je došlo prije 7. lipnja 2021. i za koje su prava valjano stečena prije tog datuma.

71 S obzirom na te odredbe valja utvrditi je li, kao što to tvrdi belgijska vlada, Kraljevska uredba od 1. lipnja 2021. „akt sklopljen" prije 7. lipnja 2021., u smislu članka 26. stavka 2. Direktive 2019/790, na temelju kojeg su prije tog datuma nastala „stečena prava" u korist ONB-a na srodnim pravima glazbenika tog orkestra, neovisno o tome odnose li se ta prava na izvedbe izvršene prije stupanja na snagu te direktive ili nakon njega.

72 U tom pogledu iz ustaljene sudske prakse proizlazi da se novo pravno pravilo u načelu primjenjuje od stupanja na snagu akta kojim je ono uspostavljeno. Iako se ne primjenjuje na pravne situacije nastale i okončane za vrijeme važenja prijašnjeg zakona, primjenjuje se na buduće učinke situacije nastale za vrijeme važenja starog pravila i na nove pravne situacije. Drukčije vrijedi, poštujući načelo zabrane retroaktivnosti pravnih akata, samo u slučaju kada se uz novo pravilo donesu posebne odredbe kojima se posebno određuju uvjeti njegove vremenske primjene (presuda od 21. prosinca 2021., Skarb Państwa (Pokriće osiguranja motornih vozila), C-428/20, EU:C:2021:1043, t. 31. i navedena sudska praksa).

73 Dakle, akti doneseni radi prenošenja direktive moraju se primjenjivati na buduće učinke situacija nastalih za vrijeme važenja prijašnjeg zakona počevši od datuma isteka roka za prenošenje, osim ako tom direktivom nije drukčije određeno (presuda od 21. prosinca 2021., Skarb Państwa (Pokriće osiguranja motornih vozila), C-428/20, EU:C:2021:1043, t. 32. i navedena sudska praksa).

74 Kako bi se provjerila vremenska primjenjivost novog pravila Unije na situaciju nastalu za vrijeme važenja prijašnjeg pravila koje zamjenjuje, valja utvrditi je li ta situacija iscrpila svoje učinke prije stupanja na snagu novog pravila, u kojem slučaju je treba kvalificirati kao situaciju nastalu prije tog stupanja na snagu, ili ona nastavlja proizvoditi svoje učinke nakon tog stupanja na snagu (presuda od 21. prosinca 2021., Skarb Państwa (Pokriće osiguranja motornih vozila), C-428/20, EU:C:2021:1043, t. 34.).

75 U ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi, kao prvo, da je Kraljevska uredba od 1. lipnja 2021. stupila na snagu 4. lipnja 2021., tako da treba smatrati da je ona bila „sklopljena" prije datuma isteka roka za prenošenje te direktive, odnosno prije 7. lipnja 2021.

76 Iz toga slijedi da je ta odluka, pod uvjetom da je valjano donesena, mogla između 4. lipnja i 7. lipnja 2021. u korist ONB-a stvoriti prava koja nisu obuhvaćena područjem primjene *ratione temporis* Direktive 2019/790.

77 Međutim, kao drugo, kao što to također proizlazi iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, Kraljevska uredba od 1. lipnja 2021. nije iscrpila svoje pravne učinke na dan svojeg stupanja na snagu, 4. lipnja 2021., te se stoga ne može smatrati da se odnosi isključivo na situacije nastale prije tog stupanja na snagu, u smislu sudske prakse navedene u točki 74. ove presude, nego da joj je svrha da redovito proizvodi učinke na izvedbe dotičnih umjetnika izvođača tijekom cijelog razdoblja njezine primjene, uključujući i nakon isteka roka za prenošenje navedene direktive 7. lipnja 2021.

78 Međutim, kao što je to nezavisni odvjetnik u biti istaknuo u točki 57. svojeg mišljenja, to što je ONB valjano stekao prava na izvedbe glazbenika tog orkestra ne može se, za potrebe primjene članka 26. stavka 2. Direktive 2019/790, odnositi samo na te izvedbe koje su nastale, i mogle dovesti do nastanka takvih prava, prije datuma isteka roka za prenošenje te direktive.

79 Usto, tumačenje prema kojem su sve izvedbe umjetnika izvođača na koje se odnosi Kraljevska uredba od 1. lipnja 2021., a koje su nastale nakon datuma isteka roka za prenošenje Direktive 2019/790, isključene iz područja primjene te direktive na temelju njezina članka 26. stavka 2. može ugroziti koristan učinak njezinih odredbi kojima se nastoji, kao što to osobito proizlazi iz uvodne izjave 72. navedene direktive, zaštititi umjetnike izvođače prilikom prijenosa njihovih prava.

80 Iz prethodnih razmatranja proizlazi to da se Direktiva 2019/790 primjenjuje *ratione temporis* na ustupanje, izvršeno na temelju Kraljevske uredbe od 1. lipnja 2021., srodnih prava glazbenika ONB-a koja se odnose na usluge pružene nakon 7. lipnja 2021.

– *Primjenjivost* ratione personae *direktiva 2001/29, 2006/115 i 2019/790*

81 Iz teksta prvog pitanja koje je postavio sud koji je uputio zahtjev proizlazi da se taj sud pita o primjenjivosti članaka 18. do 23. Direktive 2019/790 na ustupanje, na temelju regulatornog akta, poslodavcu u svrhu iskorištavanja srodnih prava glazbenika orkestra zaposlenih na temelju upravnopravnog pravilnika, za usluge pružene u okviru njihova rada u službi tog poslodavca.

82 Međutim, kao što je to istaknuto u točki 64. ove presude, članak 2. točka (b) i članak 3. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 kao i članak 3. stavak 1. točka (b), članak 7. stavak 1., članak 8. stavak 1. i članak 9. stavak 1. točka (a) Direktive 2006/115 također su relevantni kako bi se

odgovorilo na pitanja koja je u tom pogledu postavio sud koji je uputio zahtjev, tako da najprije valja utvrditi obuhvaća li pojam „umjetnik izvođač” iz tih odredbi i članaka 18. do 23. Direktive 2019/790 glazbenike orkestara zaposlenih na temelju upravnopravnog pravilnika.

83 Najprije valja istaknuti da, kao što to proizlazi iz ustaljene sudske prakse, imajući u vidu zahtjeve jedinstvenosti i usklađenosti pravnog poretka Unije, pojmovi koji se koriste u direktivama koje su na snazi u području intelektualnog vlasništva moraju imati isto značenje, osim ako je zakonodavac Unije izrazio, u točno određenom zakonodavnom kontekstu, drukčiju namjeru (vidjeti po analogiji presude od 4. listopada 2011., Football Association Premier League i dr., C-403/08 i C-429/08, EU:C:2011:631, t. 188. i od 20. travnja 2023., Blue Air Aviation, C-775/21 i C-826/21, EU:C:2023:307, t. 65. i navedenu sudsku praksu).

84 Međutim, u ovom slučaju ništa ne upućuje na tvrdnju da je zakonodavac Unije pojmu „umjetnik izvođač” želio dati različito značenje u kontekstu direktiva 2001/29, 2006/115 i 2019/790 (vidjeti po analogiji presudu od 31. svibnja 2016., Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, t. 31.).

85 Što se konkretno tiče pojmova sadržanih u Direktivi 2019/790, valja naglasiti da se, u skladu s člankom 1. stavkom 1. te direktive, njome utvrđuju pravila „čiji je cilj daljnje usklađivanje” prava Unije koje se primjenjuje na autorsko pravo i srodna prava u okviru unutarnjeg tržišta. Osim toga, kao što je to navedeno u točki 61. ove presude, iz članka 1. stavka 2. i uvodne izjave 4. navedene direktive posebno proizlazi da se ona temelji na pravilima utvrđenima, među ostalim, u direktivama 2001/29 i 2006/115, i dopunjuje ih.

86 Iz toga slijedi da pojmu „umjetnik izvođač” treba priznati isto značenje u kontekstu Direktive 2001/29, Direktive 2006/115 i Direktive 2019/790.

87 U tom pogledu, prema ustaljenoj sudskoj praksi, pojmovi iz odredbe prava Unije koja ne sadržava nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica radi utvrđivanja svojeg smisla i dosega u pravilu trebaju u cijeloj Uniji imati autonomno i ujednačeno tumačenje, kojom prilikom u obzir treba uzeti tekst te odredbe, njezin kontekst i ciljeve propisa kojeg je ona dio (presuda od 18. studenoga 2020., Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, t. 33. i navedena sudska praksa).

88 Kao prvo, što se tiče teksta odredbi Direktive 2001/29, Direktive 2006/115 i Direktive 2019/790, navedenih u točki 82. ove presude, valja istaknuti da nijedna od njih formalno ne isključuje iz svojeg područja primjene umjetnike izvođače zaposlene na temelju upravnopravnog pravilnika.

89 Točno je da se u člancima 18. do 23. Direktive 2019/790, koji se nalaze u poglavlju 3. glave IV. te direktive, naslovljenom „Pravična naknada u ugovorima o iskorištavanju sklopljenima s autorima i izvođačima”, u različitim aspektima upućuje na ustupanje prava ugovorom. Tako zakonodavac Unije u tim člancima upotrebljava izraze kao što su „načelo ugovorne slobode”, „ugovorni partner”, „prilagodba ugovora”, „isključivost ugovora” ili pak „ugovorne odredbe”.

90 Međutim, iz uporabe tih izraza ne može se zaključiti da navedeni članci iz svojeg područja primjene isključuju umjetnike izvođače zaposlene na temelju upravnopravnog pravilnika.

91 Naime, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 62. svojeg mišljenja, pojam „ugovor” upotrijebljen u tim istim člancima treba shvatiti u širem smislu, na način da se odnosi na svaku dodjelu licencije za iskorištavanje ili prijenos isključivih prava, pri čemu se članci 18., 19. i 22. Direktive 2019/790 uostalom izričito odnose na dodjelu licencija ili prijenos prava.

92 Isto tako, u tom pogledu nije relevantna okolnost, koju ističu ONB i belgijska vlada, da, kada je riječ o umjetnicima izvođačima zaposlenima na temelju upravnopravnog pravilnika, iz načela dodjeljivanja nadležnosti i supsidijarnosti iz članaka 4. i 5. UEU-a proizlazi da Unija nema nikakvu nadležnost za utvrđivanje plaća službenika u javnoj službi država članica. Naime, prilikom izvršavanja svoje nadležnosti u područjima koja nisu obuhvaćena područjem primjene prava Unije, kao što je određivanje visine različitih sastavnih elemenata plaće radnika, države članice dužne su poštovati pravo Unije (vidjeti u tom smislu presude od 10. lipnja 2010., Bruno i dr., C-395/08 i C-396/08, EU:C:2010:329, t. 39. i od 5. lipnja 2023., Komisija/Poljska (Neovisnost i privatan život sudaca), C-204/21, EU:C:2023:442, t. 125. i navedenu sudsku praksu).

93 Kao drugo, kad je riječ o kontekstu odredbi Direktive 2001/29, Direktive 2006/115 i Direktive 2019/790, navedenih u točki 82. ove presude, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da odredbe direktiva koje su na snazi u području intelektualnog vlasništva treba tumačiti s obzirom na međunarodno pravo, a osobito konvencijsko pravo koje se tim instrumentima upravo nastoji provesti, kao što je to izričito navedeno u uvodnoj izjavi 15. Direktive 2001/29 i uvodnoj izjavi 7. Direktive 2006/115 (vidjeti u tom smislu presude od 19. prosinca 2019., Nederlands Uitgeversverbond i Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, t. 38. i 39. i od 18. studenoga 2020., Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, t. 34. i navedenu sudsku praksu).

94 Konkretno, Sud je već imao priliku utvrditi da pojmove koji se koriste u Direktivi 2001/29 i Direktivi 2006/115 treba tumačiti u skladu s jednakovrijednim pojmovima koje sadržava WPPT, s obzirom na to da su odredbe tog ugovora sastavni dio pravnog poretka Unije i da se stoga na njega primjenjuju (vidjeti u tom smislu presude od 19. prosinca 2019., Nederlands Uitgeversverbond i Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, t. 39. i od 18. studenoga 2020., Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, t. 38. i navedenu sudsku praksu).

95 Međutim, u tom pogledu, u skladu s člankom 2. točkom (a) WPPT-a, pojam „umjetnici izvođači” odnosi se na sve osobe „koje glume, pjevaju, recitiraju, deklamiraju, pokretima izvode, interpretiraju, ili na drugi način izvode književna ili umjetnička djela ili izražaje folklora”.

96 Stoga ta odredba, koja bez daljnjeg pojašnjenja upućuje na „umjetnike izvođače”, ne propisuje nikakav uvjet koji bi imao za učinak isključenje umjetnika izvođača zaposlenih na temelju upravnopravnog pravilnika iz njezina područja primjene (vidjeti po analogiji presudu od 8. rujna 2020., Recorded Artists Actors Performers, C-265/19, EU:C:2020:677, t. 61.).

97 Kao treće, takvo tumačenje potvrđuju ciljevi koji se nastoje postići direktivama 2001/29, 2006/115 i 2019/790, kako su navedeni u preambulama tih instrumenata.

98 Stoga, kao prvo, kao što je to u biti navedeno u uvodnim izjavama 9. i 10. Direktive 2001/29, svako usklađivanje srodnih prava mora se temeljiti na visokoj razini zaštite jer su ta prava ključna za intelektualno stvaralaštvo, s obzirom na to da umjetnici izvođači, kako bi mogli nastaviti svoj kreativni i umjetnički rad, moraju dobiti odgovarajuću naknadu za korištenje svojih predmeta zaštite.

99 Kao drugo, u uvodnim izjavama 4. i 5. Direktive 2006/115 podsjeća se ne samo na potrebu da se zaštita srodnih prava prilagodi novim gospodarskim okolnostima, kao što su novi oblici iskorištavanja, nego i da se umjetnicima izvođačima zajamči odgovarajući dohodak kako bi se osigurao kontinuitet njihova stvaralačkog i umjetničkog rada.

100 Kao treće, iz uvodne izjave 72. Direktive 2019/790 izričito proizlazi da su umjetnici izvođači često u lošijem ugovornom položaju kada izdaju licenciju ili prenose svoja prava, u svrhu iskorištavanja djela uz naknadu, i da te fizičke osobe trebaju zaštitu predviđenu tom direktivom kako bi mogle u potpunosti ostvarivati prava usklađena na temelju prava Unije. U tom pogledu, upućivanje u toj uvodnoj izjavi na pojam „ugovorni položaj” ne može se tumačiti na način da isključuje položaj koji proizlazi iz ugovora o radu sklopljenog na temelju upravnopravnog pravilnika.

101 Točno je da se u navedenoj uvodnoj izjavi dodaje da ta potreba za zaštitom ne postoji kada je ugovorni partner ujedno i krajnji korisnik te ne iskorištava samu izvedbu. Međutim, to ovdje nije slučaj, kao što je to istaknuto u točki 65. ove presude.

102 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da su pojmom „umjetnik izvođač” iz članka 2. točke (b) i članka 3. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29, članka 3. stavka 1. točke (b), članka 7. stavka 1., članka 8. stavka 1. i članka 9. stavka 1. točke (a) Direktive 2006/115 te članaka 18. do 23. Direktive 2019/790 obuhvaćeni umjetnici izvođači zaposleni na temelju upravnopravnog pravilnika.

Ustupanje, na temelju regulatornog akta, srodnih prava umjetnika izvođača bez njihova prethodnog pristanka

103 Kao što je to istaknuto u točkama 60. do 64. ove presude, ustupanje srodnih prava umjetnika izvođača posebno je uređeno odredbama Direktive 2001/29 i Direktive 2006/115, koje stoga valja najprije ispitati.

104 Kao prvo, kad je riječ o tekstu tih odredbi, s jedne strane, članak 2. točka (b) i članak 3. stavak 2. točka (a) Direktive 2001/29 predviđaju da umjetnici izvođači imaju isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za reproduciranje kao i stavljanja na raspolaganje javnosti fiksacija svojih izvedbi. S druge strane, članak 3. stavak 1. točka (b), članak 7. stavak 1., članak 8. stavak 1. i članak 9. stavak 1. točka (a) Direktive 2006/115 umjetnicima izvođačima daju isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za iznajmljivanje i posudbu fiksacija njihovih izvedbi, isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za fiksaciju njihovih izvedbi, isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti njihovih izvedbi te i isključivo pravo distribucije fiksacija tih izvedbi.

105 Zaštita koja se tim odredbama dodjeljuje umjetnicima izvođačima mora imati širok doseg. Stoga tu zaštitu treba shvatiti na način da se ne ograničava na uživanje prava zajamčenih navedenim odredbama, nego obuhvaća i ostvarivanje navedenih prava (vidjeti u pogledu članka 2. točke (b) i članka 3. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29 presudu od 14. studenoga 2019., Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, t. 36. i 37. i navedenu sudsku praksu).

106 Osim toga, prava zajamčena umjetnicima izvođačima preventivne su naravi u smislu da je za korištenje njihovih izvedbi potreban njihov prethodni pristanak. Iz toga proizlazi da se, podložno iznimkama i ograničenjima predviđenima u članku 5. Direktive 2001/29 i osobito u članku 10. Direktive 2006/115, svako korištenje treće osobe takvim predmetima zaštite bez takvog prethodnog pristanka mora smatrati povredom nositeljevih prava (vidjeti u pogledu članka 2. točke (b) i članka 3. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29 presudu od 14. studenoga 2019., Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, t. 38. i navedenu sudsku praksu).

107 Stoga valja smatrati, s obzirom na tekst odredbi Direktive 2001/29 i Direktive 2006/115, navedenih u točki 104. ove presude, da se tim odredbama protivi, u slučaju nepostojanja prethodnog pristanka nositelja prava, ustupanje, na temelju regulatornog akta, isključivih prava koja su u njima

navedena, osim ako je takav prijenos obuhvaćen jednom od iznimaka ili ograničenja predviđenih tim direktivama, koji su taksativno određeni (vidjeti u pogledu članka 5. Direktive 2001/29 presudu od 24. listopada 2024., Kwantum Nederland i Kwantum België, C-227/23, EU:C:2024:914, t. 76. i navedenu sudsku praksu).

108 Međutim, ni Direktiva 2001/29 ni Direktiva 2006/115 ne sadržavaju iznimku kojom se omogućuje ustupanje, bez prethodnog pristanka nositelja, svih prava povezanih s izvedbom i iskorištavanjem usluga koje pružaju umjetnici izvođači orkestra, kao što je ono koje je izvršeno Kraljevskom uredbom od 1. lipnja 2021. i navedeno u točkama 44. i 45. ove presude.

109 Točno je da članak 8. Direktive 2006/115 u stavku 1. predviđa iznimku od isključivog prava umjetnika izvođača da odobre ili zabrane bežično radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti njihovih izvedaba, ako je ta izvedba već emitirana ili je učinjena s fiksacije. Osim toga, taj isti članak 8. u stavku 2. uvodi pravo umjetnika izvođača na plaćanje jedinstvene pravične naknade od strane korisnika ako se fonogram izdan u komercijalne svrhe ili umnoženi primjerak takva fonograma koristi za bežično radiodifuzijsko emitiranje ili za bilo kakvo priopćavanje javnosti.

110 Međutim, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 37. svojeg mišljenja, propisane iznimke i ograničenja prava umjetnika izvođača, predviđeni direktivama 2001/29 i 2006/115, ne dopuštaju obvezno ustupanje opće prirode svih srodnih prava neke kategorije umjetnika izvođača.

111 Kao drugo, to je tumačenje potkrijepljeno kontekstom, osobito međunarodnim, unutar kojeg se ostvaruje zaštita srodnih prava umjetnika izvođača i koji valja uzeti u obzir, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 93. ove presude.

112 Kao prvo, kao što to također proizlazi iz članka 10. stavka 2. Direktive 2006/115, u pogledu zaštite umjetnika izvođača, prisilne licencije mogu se predvidjeti samo u mjeri u kojoj su usklađene s Rimskom konvencijom.

113 U tom pogledu, iako odredbe te konvencije nisu dio pravnog poretka Unije, s obzirom na to da Unija nije njezina stranka, Sud je već imao priliku istaknuti da navedena konvencija proizvodi neizravne učinke unutar Unije. Konkretno, iz povijesti nastanka Direktive Vijeća 92/100/EEZ od 19. studenoga 1992. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe i određenim pravima srodnima autorskom pravu u području intelektualnog vlasništva (SL 1992., L 346, str. 61.) proizlazi da za potrebe te direktive i, prema tome, Direktive 2006/115 koja ju je u međuvremenu zamijenila, valja uputiti na pojmove iz, među ostalim, navedene konvencije (vidjeti u tom smislu presudu od 18. studenoga 2020., Atresmedia Corporación de Medios de Comunicación, C-147/19, EU:C:2020:935, t. 35. i 36. i navedenu sudsku praksu).

114 Međutim, članak 7. stavak 1. Rimske konvencije propisuje da zaštita koju ona predviđa u korist umjetnika izvođača u načelu mora omogućiti sprečavanje, među ostalim, radiodifuzijskog emitiranja i priopćavanja javnosti njihovih izvedbi bez njihova pristanka, fiksiranja bez njihova pristanka na materijalnom mediju njihove nefiksirane izvedbe, kao i umnožavanja bez njihova pristanka njihove fiksirane izvedbe.

115 Točno je da ta konvencija u svojim člancima 12., 15. i 19. sadržava ograničenja isključivih prava nositelja srodnih prava, osobito u slučaju sekundarne uporabe fonograma, privatne uporabe, uporabe kratkih odlomaka u svezi s izvješćivanjem o aktualnim događajima ili uporabe isključivo za potrebe nastave ili znanstvenog istraživanja, ili kada je umjetnik izvođač dao pristanak da se njegove izvedbe fiksiraju slikovno ili zvučno i slikovno.

116 Međutim, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 40. svojeg mišljenja, nijedna od tih odredbi ne dopušta obvezno ustupanje opće prirode svih srodnih prava određene kategorije umjetnika izvođača.

117 Kao drugo, kao što je to navedeno u točki 94. ove presude, Direktivu 2001/29 također treba tumačiti u skladu s odredbama WPPT-a.

118 U tom pogledu valja istaknuti kako je točno da članci 6. do 10. tog ugovora u korist umjetnika izvođača propisuju isključivo pravo davanja odobrenja za radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti njihovih nefiksiranih izvedbi, osim ako je izvedba već emitirana, kao i za fiksiranje njihovih nefiksiranih izvedbi (članak 6.), izravno ili neizravno reproduciranje njihovih izvedbi fiksiranih na fonograme (članak 7.), stavljanje na raspolaganje javnosti izvornika i umnoženih primjeraka njihovih izvedbi fiksiranih na fonograme prodajom ili drugim prijenosom vlasništva (članak 8.), komercijalno iznajmljivanje javnosti izvornika i umnoženih primjeraka njihovih izvedbi fiksiranih na fonograme (članak 9.) te stavljanje na raspolaganje javnosti njihovih izvedbi fiksiranih na fonograme (članak 10.). Međutim, ni te odredbe ni bilo koja druga odredba navedenog ugovora ne dopuštaju obvezno ustupanje opće prirode svih srodnih prava određene kategorije umjetnika izvođača.

119 Kao treće, na temelju članka 18. stavka 2. Direktive 2019/790, države članice u provedbi načela odgovarajuće i razmjerne naknade iz stavka 1. tog članka 18. uzimaju u obzir načelo ugovorne slobode te pravednu ravnotežu između prava i interesa. Međutim, taj se zahtjev ne poštuje u slučaju ustupanja srodnih prava jedne kategorije umjetnika izvođača bez prethodnog pristanka njihovih nositelja.

120 Kao treće, takvo tumačenje potvrđuju ciljevi Direktive 2001/29 i Direktive 2006/115, kojima se želi, kao što je to navedeno u točkama 98. i 99. ove presude, osigurati visoku razinu zaštite prava umjetnika izvođača i zajamčiti im odgovarajući dohodak.

121 Iz toga slijedi da odredbe navedene u točki 104. ove presude treba tumačiti na način da im se protivi, u slučaju nepostojanja prethodnog pristanka nositelja prava, ustupanje, na temelju regulatornog akta, isključivih prava koja su u njima navedena.

122 Što se tiče oblika koji mora imati prethodni pristanak umjetnika izvođača, Sud je već istaknuo da direktive 2001/29 i 2006/115 ne preciziraju način na koji se on mora očitovati (vidjeti u tom smislu presudu od 14. studenoga 2019., Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, t. 40.).

123 Iz toga slijedi da su države članice nadležne, s jedne strane, kao što to proizlazi i iz uvodne izjave 30. Direktive 2001/29, utvrditi načine davanja tog pristanka, koji se, kao što je to u biti istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 48. svojeg mišljenja, mora dobiti u okviru pojedinačnih ili kolektivnih pregovora ili, kad je riječ o umjetnicima izvođačima zaposlenima na temelju upravnopravnog pravilnika, formalizirati u regulatornom aktu. S druge strane, te su države također slobodne odrediti načine zastupanja umjetnika izvođača koji sudjeluju u istoj izvedbi u svrhu ostvarivanja njihovih prava, u skladu s člankom 8. Rimske konvencije.

124 Međutim, takvi načini moraju biti točno određeni kako se samom načelu prethodnog pristanka ne bi oduzeo učinak (vidjeti u tom smislu presudu od 14. studenoga 2019., Spedidam, C-484/18, EU:C:2019:970, t. 40. i navedenu sudsku praksu).

125 U ovom je slučaju nesporno da tužitelji iz glavnog postupka nisu dali svoj prethodni pristanak za iskorištavanje isključivih prava čiji su nositelji, a čiji je prijenos na ONB izvršen Kraljevskom uredbom od 1. lipnja 2021. nakon što su se zaposlili u tom orkestru, protivno odredbama iz točke 104. ove presude. Konkretno, kao što je to istaknuto u točki 43. ove presude, nepostojanje sporazuma između ONB-a i njegovih glazbenika posebno je bilo predmet „memoranduma o neslaganju”, sastavljenog i potpisanog prije donošenja te kraljevske uredbe.

126 Iz toga slijedi da se direktivama 2001/29 i 2006/115, u slučaju nepostojanja pristanka dotičnih umjetnika izvođača, protivi ustupanje srodnih prava tih umjetnika, kao što je ono provedeno Kraljevskom uredbom od 1. lipnja 2021.

127 U tim okolnostima više nije potrebno ispitati treba li članke 18. do 23. Direktive 2019/790, koji se odnose na pravičnu naknadu koju treba platiti umjetnicima izvođačima za iskorištavanje izvedbi zaštićenih srodnim pravima kojih su nositelji, tumačiti na način da im se također protivi takvo ustupanje.

128 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članak 2. točku (b) i članak 3. stavak 2. točku (a) Direktive 2001/29 kao i članak 3. stavak 1. točku (b), članak 7. stavak 1., članak 8. stavak 1. i članak 9. stavak 1. točku (a) Direktive 2006/115 treba tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se predviđa ustupanje, na temelju regulatornog akta, poslodavcu u svrhu iskorištavanja, srodnih prava umjetnika izvođača zaposlenih na temelju upravnopravnog pravilnika, za usluge pružene u okviru njihova rada u službi tog orkestra, u slučaju nepostojanja njihova prethodnog pristanka.

Troškovi

129 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Članak 2. točku (b) i članak 3. stavak 2. točku (a) Direktive 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu te članak 3. stavak 1. točku (b), članak 7. stavak 1., članak 8. stavak 1. i članak 9. stavak 1. točku (a) Direktive 2006/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva

treba tumačiti na način da im se:

protivi nacionalni propis kojim se predviđa ustupanje, na temelju regulatornog akta, poslodavcu u svrhu iskorištavanja, srodnih prava umjetnika izvođača zaposlenih na temelju upravnopravnog pravilnika, za usluge pružene u okviru njihova rada u službi tog orkestra, u slučaju nepostojanja njihova prethodnog pristanka.

Potpisi